

Klaipėdos vitra D.Ivanausko vitražai

Kažkada, rašydama apie Klaipėdos vitražus ir jų kūrėjus, neatsargiai esu išsitarusi, kad Klaipėdoje profesionalių vitražo kūrėjų nebuvo, todėl uostamiesčio architektai ieškodavo stiklo meno kūrėjų sostinėje. Pasirodo, buvau neteisi. Klaipėdoje buvo vienas profesionalus vitražų kūrėjas – menininkas Donatas Ivanauskas, sukūręs ne vieną įspūdingą vitražą uostamiesčio visuomeniniuose pastatuose.

Birutė SKAISGIRIENĖ

Subūrė jaunus dailininkus

Apie D.Ivanausko kūrinius ne kartą yra užsiminęs architektas Zigmas Rutkauskas. Mudu vis ruošėmės leisti į Donato vitražų paieškas, tačiau taip ir neprisiruošėme. Visai neseniai apie D.Ivanauską vėl priminė skulptorius Arūnas Sakalauskas ir pabandžiau paieškoti šio menininko per socialinius tinklus. Kad ir kaip neigtum feisbuko naudą, kartais šis kanalas yra vienintelė galimybė. D.Ivanauską suradau, mūsų pokalbis ir susirašinėjimas rutuliojosi stebėtinai lengvai, lyg būtume seni pažįstami. Dailininkas labai geranoriškai pasidalijo prisiminimais apie savo gyvenimą ir vitražų kūrimą Klaipėdoje.

D.Ivanauską, Vilniaus dailės instituto vitražo specialybės absolventą, 1981 m. į Klaipėdą pasikvietė tuometis Vykdomojo komiteto pirmininkas Alfonsas Žalys. Miesto vadovą sužavėjo Donato diplominis darbas – vitražo projektas Palangos poilsio namams „Vanagupė“. Vitražas, deja, taip ir nebuvo sukurtas, bet jo projektas tapo lemtingu Donato kūrybinės biografijos startu.

Jam atvykus į Klaipėdą, Vakarų Lietuvos vitražų kūrimo rinkoje stiprias pozicijas jau buvo užėmę menininkai vitražininkai Algirdas Dovydenas ir broliai Šatūnai. Donatui įsiliėti į šią kūrybinę artelę buvo nelengva, tačiau jaunuuju menininku kiek galėdamas rūpinosi miesto vadovas A.Žalys: suteikė jam dirbtuves Debreceno gatvėje, stengėsi parūpinti užsakymų. Aktyvus buvo ir pats Donatas: kartu su dizaineriu Romualdu Martinkumi (dabartiniu Klaipėdos laikrodžių muziejaus direktoriumi) uostamiestyje įkūrė Vakarų Lietuvos jaunųjų dailininkų susivienijimą, kuriam pats ir vadovavo.

Dailininkas D.Ivanauskas Klaipėdoje gyveno daugiau nei du dešimtmečius, sukūrė ne vieną vitražą uostamiesčio visuomeniniams interjerams. Asmeninio archyvo nuotr.

Žų istorijos (7) uostamiestyje

„Šis jaunų dailinų susivienijimas buvo sukurtas kaip alternatyvi jęga prieš tuo metu viešpatavusią Klaipėdos dailinų sąjungą ir Klaipėdos „Dailės“ kombinatą, kurio meno taryba boikotavo jaunų dailinų darbus. Vakarų Lietuvos jaunų dailinų susivienijimo aktyvistai ėmėsi ginti jaunų meninų interesus, siekė skaidraus užsakymų paskirstymo ir jaunų kūrų įtraukimo į miesto kūrbinus projektus. O jų darbai buvo tikrai geri, nes į Klaipėdą suvažiavo būrys jaunų, gabių profesionalų. Mūsų susivienijime buvo A.Sakalauskas, Klaudijus Pūdymas, Vytautas Karčiauskas, Gintautas Jonkus, Rytis Martinionis, Liudvikas Natalevičius, Z.Rutkauskas ir kiti. Mes siekėme apginti savo kūrbybą,

nes situacija Klaipėdos meno padangėje tuo metu buvo tikrai dramatiška. Mes, jaunieji menininkai, ėmėmės iniciatyvos: surengėme parodą, nuvertėme „Dailės“ kombinato direktciją ir meno tarybą, bet tai turėjo labai trumpą efektą“, – pasakojo D.Ivanauskas.

Drąsino džiaugtis gyvenimu

Visus savo vitražus Klaipėdoje jis sukūrė 1981–1988 m. „Kasmet įgyvendindavau po du projektus. Visi mano vitražai – minimalistiniai, dekoratyvūs ir visuomet pozityvūs, drąsinantys džiaugtis gyvenimu“, – kalbėjo Donatas.

Pirmasis didelis D.Ivanausko kūrbinis darbas buvo didžiulis vitražas naujuosiuose Klaipėdos buities rūmuose Taikos prospekte. Tuometis Buities kombinato direktorius Feliksas Idzelis užsakė įspūdingą penkių dalių vitražą naujų rūmų banketinei salei, įrengtai antrajame pastato aukšte. Donatas buvo puikiai pasirengęs atlikti šį darbą. „Mano vitražo studijų mokytojas buvo profesorius Algimantas Stoškus, baigiau jo vadovaujamą Vilniaus dailės instituto studiją, bet teko gerokai pasistengti, kad galėčiau išsivaduoti nuo jo įtakos. Tai man pavyko kuriant vitražą banketų salėje“, – teigė dailininkas.

Su daug didesne meile ir pagarba Donatas prisimena kitą vitražo meistrą – profesorių Kazimierą Morkūną, kuris jaunam menininkui buvo didžiulis autoritetas. ▶

D.Ivanausko dekoratyvinis vitražas „Sparnai“ Klaipėdos Juozo Karoso muzikos mokyklos koncertų salėje.

◀ 1981 m. Buities rūmuose (Taikos pr. 78) klasikinio vitražo technika D.Ivanauskas sukūrė įspūdingą 15 kvadratinų metrų vitražą. Buities rūmų vadovas F.Idzelis, apžiūrėjęs užbaigtą kūrinį, pasakė, jog norėtų tuoktis dar kartą, kad ir vėl galėtų pasėdėti po sparnais, išsiskleidusiais vitražo centre. „Vitražu labai džiaugėsi ir miesto vadovas A.Žalys“, – prisiminė autorius.

Po metų D.Ivanauskas sukūrė spalvingą 30 kvadratinų metrų vitražą „Džiunglės“ vaikų darželio „Boružėlė“ baseinui. Baseino langų vitražuose visu grožiu išsiskleidė spalvotos egzotinės gėlės, išsiraizgė lianos ir kita vešli tropikų augmenija. Kurdamas šį vitražą, menininkas norėjo, kad baseine besiturškiantys vaikai jaustųsi kaip egzotiškame krašte ar pasakų šalyje. Donatas juokavo vitražą tuo metu prestižiniame darželyje kūręs todėl, kad galėtų čia gauti vietą savo sūnui. Tiesa, jo sūnus darželį lankė trumpai – vos kelias savaites, bet darželiui tai išėjo į gera.

Klaipėdos lopšelio-darželio „Traukinukas“ „Boružėlės“ skyrius (dabar po reorganizacijos jis taip vadinasi) iki šiol veikia tose pačiose patalpose Danės g. 29, tačiau baseino čia nebėra. Nors jo vietoje vaikams įrengta erdvi pramogų, sporto ir žaidimų salė, bet vitražai išliko, jie yra sudėti į stiklo paketus ir išsaugoti. Šis darželis yra vienas iš seniausių uostamiestyje, įkurtas 1959 m., todėl jo laukia renovacija, bet labai norėtųsi tikėti, kad vitražai bus išsaugoti.

Išsaugotas ir restauruotas

Užbaigęs kūrinį darželyje, D.Ivanauskas sukūrė dar du vitražus Klaipėdos buities rūmams: 15 kvadratinų metrų vitražą „Jūros peizažas“ ir 8 kvadratinų metrų vitražą „Žydėjimas“ Buities rūmų mažojoje salėje.

Kol kas nepavyko sužinoti, koks yra naujųjų Buities rūmų (Taikos pr. 78) vitražų likimas seniai privatizuotame pastate. Pavy-

ko susisiekti su naujuoju pastato šeimininku, kuris geranoriškai pažadėjo išsiaiškinti situaciją. Beliko laukti ir tikėtis gerų žinių. Gauta informacija papildys Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos sukurtą virtualų freskų ir vitražų žemėlapijį.

Dar vieną abstraktų dekoratyvinį vitražą „Sparnai“ D.Ivanauskas sukūrė Juozo Karoso muzikos mokyklos koncertų salei (Puodžių g. 4). 10 kvadratinų metrų vitražas yra išsaugotas ir restauruotas. Ritmiškas piešinys su abstrahuotu plevenančių sparnų motyvu kuria vitražo muzikinį skambesį, o šiltos rudeninės spalvos – ypač jaukią salės atmosferą. Muzikos mokyklos direktorius Sigitas Kusas, vedžiodamas po mokyklos valdas, neslėpė pasididžiavimo šiuo D.Ivanausko kūrinium. Direktorius pasakojo, kaip atnaujinant koncertų salę buvo stengiamasi prie vitražo priderinti šviestuvus, kad jie nedarkytų bendro salės vaizdo ir nedisonuotų su meno kūrinium. Pastangas galima įvertinti – mokyklos koncertų salė

D.Ivanausko vitražas „Džiunglės“ Klaipėdos vaikų darželyje „Boružėlė“.

yra puikiai atnaujinta. D.Ivanauskas nėra labai patenkintas vitražo restauravimu, jo manymu, meistrai gerokai pagadino Kęstučio Kurliansko preciziškai atliktą darbą, bet dabar jau nieko nebegalima pakeisti.

„Prisiminiau dar vieną, jau tikrai paskutinį savo darbą vitražo srityje. Negalėčiau pasakyti, kaip jį rasti, nes Klaipėdoje viskas taip pasikeitė. Tas vitražas buvo sukurtas kažkokiai Klaipėdos švaros įmonei. Jie užsakė man didelį vitražą centrinėje įmonės laiptinėje, bet, pamatę užbaigtą darbą, labai išsigando. Tuomet dar buvo gilus sovietmetis ir siužetas buvo cenzūruojamas. „Kas tai?“ – paklausė direktorius. O aš jam atsakiau: „Jūs tvarkote miestą, o Dievas tvarko pasaulį.“

Turiu tikslą surasti šį menininko kurtą vitražą kažkokiai Klaipėdos švaros įmonei, sovietmečiu veikusiai Tilžės gatvėje. Kol kas nepavyko užčiuopti nė menkiausio pėdsako, bet paieškas žadu tęsti, nes pažadėjau D.Ivanauskui išnarplioti šį vitražo detektyvą.

Atveš akvarelių parodą

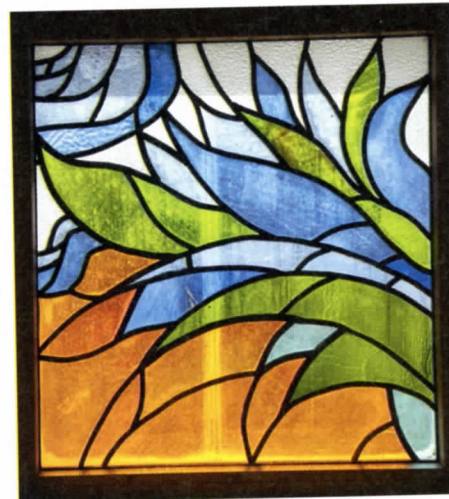
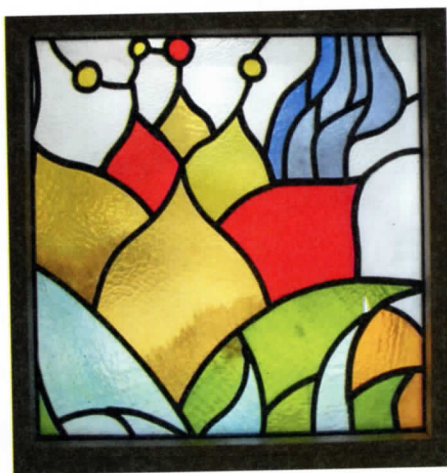
Kiekvienas vitražas yra ne vieno menininko kūrinys – jo kūrimui susitelkia menininkas – kūrinio idėjos autorius, vitražo meistras ir, žinoma, architektas. D.Ivanauskui yra tekę dirbti su klaipėdiečiais architektais Ramūnu Kraniausku, Z.Rutkausku, Audrone Žukauskaite. Kurį laiką kartu su Donatu dirbo savamokslis klaipėdietis menininkas Dainius Maleckas, bet, anot D.Ivanausko, užsidirbęs pinigų gitarai, meistrystę vitražinėje metė. Deja, neišmanoma pakalbinti D.Malecko, nes 2009-ųjų gruodį užgeso jo gyvybę. Visas kitas D.Ivanausko vitražų idėjas realizavo nepakeičiamas Vilniaus dailės kombinato Vitražo skyriaus meistras Kęstutis Kurlianskas. „Jis buvo tikrai aukščiausios klasės vitražo meistras, ir man labai pasisekė, kad jis padėjo įgyvendinti daugelį mano sumanymų“, – džiaugėsi dailininkas.

Kaip minėjau, visi D.Ivanausko vitražai Klaipėdoje buvo sukurti 1981–1988 m.

Vėliau vitražininkas paliko menus, pasinėrė į religiją ir tapo religinės bendruomenės „Meilės žodis“ pastoriumi. Čia jau kita istorija, į kurią dabar nesigilinsime, nors Donato pasakojimas apie šį etapą vertas romano arba filmo.

Menininkas D.Ivanauskas Klaipėdoje gyveno iki 2004-ųjų. „Vieną dieną pajutau, kad daugiau niekam čia nebesu reikalingas. Išvažiavau į savo senelio dvarą Suvalkijoje. Radau jį beveik sugriautą. Išpirkęs dvarelį iš giminių, namą suremontavau ir vėliau pardaviau, o pats su šeima persikėliau į Bučeliškę“, – pasakojo jis.

Šiuo metu su šeima D.Ivanauskas ten ir gyvena, turi savo verslą – puikią poilsiavietę vaizdingame kraštovaizdyje šalia Siesarčio ežero, lieja akvarele, kuria poeziją. Uostamiesčio Meno bibliotekoje planuojama D.Ivanausko akvarelių paroda. Ja ir šiuo pasakojimu apie D.Ivanausko vitražus norėtusi šį dailininką ir jo kūrybą iš naujo pristatyti Klaipėdos kultūros bendruomenei.

Algimanto Jarukaičio nuotr.